

TIẾNG-DÂN

CHỦ-NGHĨA CHỦ-NHĨA
HUYNH-THUC-KHANG
TRẦN-DINH-THIÊN

La Voix du Peuple
Mỗi tuần xuất-bản hai kỳ: thứ tư và thứ bảy

BÁO-QUÂN
Số 133, đường Trần Hưng Đạo, Huế
Điện thoại: 101, 102, 103
Bưu-tắc: TIENG-DAN HUE

Theo cái tên mà
trách cái thực.

LẠI NGHĨA CHỦ "CHƯƠNG-TRÌNH" CHƯƠNG-TRÌNH VỚI CHÁNH-KIỆN, CHỦ-NGHĨA, V.V., PHÂN BIỆT THẾ NÀO?

Tiếng dân một đố trước kia, có hai nghĩa chủ yếu: chương trình và chủ nghĩa.

Chương trình nguyên gốc chữ Hán dịch chữ Pháp (programme), đến nay đã thành một danh từ nhập tịch vào tiếng Nam Bộ, dùng quen thuộc thường mà ít ai xét đến nghĩa chính của nó.

Quốc gia đương ở trong thời kỳ đổi mới, không thể không dựa vào những danh từ mới nhập tịch, mà một người mới lớn phải hiểu những chữ "chánh kiến" (chính nghĩa) v.v.

Quốc gia đương ở trong thời kỳ đổi mới, không thể không dựa vào những danh từ mới nhập tịch, mà một người mới lớn phải hiểu những chữ "chánh kiến" (chính nghĩa) v.v.

Quốc gia đương ở trong thời kỳ đổi mới, không thể không dựa vào những danh từ mới nhập tịch, mà một người mới lớn phải hiểu những chữ "chánh kiến" (chính nghĩa) v.v.

Quốc gia đương ở trong thời kỳ đổi mới, không thể không dựa vào những danh từ mới nhập tịch, mà một người mới lớn phải hiểu những chữ "chánh kiến" (chính nghĩa) v.v.

Quốc gia đương ở trong thời kỳ đổi mới, không thể không dựa vào những danh từ mới nhập tịch, mà một người mới lớn phải hiểu những chữ "chánh kiến" (chính nghĩa) v.v.

Quốc gia đương ở trong thời kỳ đổi mới, không thể không dựa vào những danh từ mới nhập tịch, mà một người mới lớn phải hiểu những chữ "chánh kiến" (chính nghĩa) v.v.

Sóng sắc dâm người

Một cười nghiêng thành, 2 cười nghiêng nước, càng cười không phải sóng mà là biển người, đây là những câu truyền tụng về cái mãnh lực dâm người của sắc.

Chương trình lịch sử phương Đông như vua Phô Sai nước Ngô với Tây-Thy, Đường-Minh-Hoàng với Quí-Phi, cho đến Đường-Tráo chết vì Diên-Thuyền, Từ-Hải chết vì Tây-Kiền... nhà làm sử đều qui tội cho nữ sắc gây họa.

Song thực tình mà nói thì bọn hôn quân trọc phú và giai cấp kia, gây ra cái hại mất nước tan nhà, vẫn có nhiều người mà nữ sắc chỉ là một đầu trong trăm ngàn đầu khác.

Bạn đồng nghiệp (bóng pháp) ngồi Bắc, số 3069 ra ngày 18-10 vừa rồi, có đăng câu chuyện như sau, xin trích đại lược:

ở Quảng yên, hồi 8 giờ tối 13-10 35, tên Day Tân chạy Hải Phòng - Hương-Yên có một cô gái đẹp tên, trông cũng đẹp coi. Cô nhân tình cũng đẹp phụ bếp tại nhà của chủ nhà Hải Phòng. Lo: tên Day Tân, cậu phụ bếp bên phòng, có lại cùng luôn với cậu phụ bếp bên phòng.

Tên Day Tân, cậu phụ bếp bên phòng, có lại cùng luôn với cậu phụ bếp bên phòng.

Tên Day Tân, cậu phụ bếp bên phòng, có lại cùng luôn với cậu phụ bếp bên phòng.

Tên Day Tân, cậu phụ bếp bên phòng, có lại cùng luôn với cậu phụ bếp bên phòng.

Tên Day Tân, cậu phụ bếp bên phòng, có lại cùng luôn với cậu phụ bếp bên phòng.

Tên Day Tân, cậu phụ bếp bên phòng, có lại cùng luôn với cậu phụ bếp bên phòng.

Tên Day Tân, cậu phụ bếp bên phòng, có lại cùng luôn với cậu phụ bếp bên phòng.

Tên Day Tân, cậu phụ bếp bên phòng, có lại cùng luôn với cậu phụ bếp bên phòng.

Tên Day Tân, cậu phụ bếp bên phòng, có lại cùng luôn với cậu phụ bếp bên phòng.

Tên Day Tân, cậu phụ bếp bên phòng, có lại cùng luôn với cậu phụ bếp bên phòng.

CUỘC CHIẾN-TRANH Y-A

LẠI NHIỀU TƯỚNG A ĐÀU HANG Y

Adona, 16 Oct. - Nhiều tướng A dưới quyền Thống đốc Seyoum đã đầu hàng Y. Thống đốc Seyoum và Thống đốc Kassa vừa đánh lui về hợp quân với nhau. Hiện Thống đốc Seyoum sắp đánh đánh quân Y ở miền Axum, trên biên giới Sudan. Tại miền này quân A bị quân Y đánh bại nhiều trận.

THÊM NHIỀU TƯỚNG A KHỎI NGHỊCH NỬA

Adona, 16 Oct. - Người ta nói nhiều tướng của A hoàng ở miền Godjam (đỉnh này ở phía Tây-Bắc Addis-Abeba) khởi nghĩa.

Về việc bớt tiền thuê nhà

Sắc lệnh Laval về khoản bớt tiền thuê nhà 10% ra đời nay đã hai tháng rồi mà nhân dân chưa được biết rõ tường tận.

Có nơi họ y theo sắc lệnh mà bớt tiền thuê nhà, có nơi họ chỉ bớt cho những viên chức của công sở thôi, viên lẽ riêng y của người này bị bớt lương 10%. Còn đối với các nhà buôn thì họ vẫn theo giá cũ.

Muốn cho ai này đến biết mà theo một loại chung của nhà nước, tôi xin trích ra đây ít đoạn của sắc lệnh Laval ký ngày 8/10/1935 để nhắc lại cho bà con ai không biết khỏi phải nghi.

Đầu tiên nhất: Ở các thuộc địa, các xã bảo hộ và các xã thuộc quyền nước Pháp và thuộc bộ thuộc địa, giá thuê hiện thời (prix actuel) của những nhà, phố hay phòng cho thuê sẽ hay không có gì đặc, riêng để hay để làm nghề gì, phải đặc biệt và tạm thời hạ xuống 10 phần trăm. Kể từ ngày ban hành sắc này ở xã thuộc địa (28-8-35).

Đầu hai: Nếu chủ nhà bằng lòng hạ giá, rồi lại kiếm cách tăng giá để tăng trở lại nữa, thì sẽ bị phạt theo điều 419 của luật hình.

Sắc lệnh ban ra như vậy là chung cho tất cả mọi người. Vậy đối với tất cả các hạng người thuê nhà, chủ nhà phải đồng loạt hạ giá mười phần trăm; nếu ai không tuân lệnh, người thuê phải có quyền trình nơi có thẩm quyền để tranh chấp.

P. T. thuật

Biên giới Nga Nhật có chuyện xung đột

Trong tuần tháng 10 này, phòng quân Mãn-châu ở Hải-long-giang, vượt sang biên giới đất Nga thả trái mìn để che sự hành động của mình, có hẳn vài đội quân Nga từ phòng ở đây, quân Nga bắn lại, 2 bên đều có chết và bị thương (không rõ số bao nhiêu). Hiệp ước có vài lần xung đột. Công sự Nga đã đưa ra cho người Nhật kháng nghị sự vi phạm hiệp ước của Nga.

Ký này vì nhiều bài, nên tạm gác mục «CHUYÊN ĐỜI» một số.

HỘI CHỢ THANH-HÓA

Hội chợ Thanh-Hóa sẽ bắt đầu mở cửa vào buổi mai 6 Novembre, tức 8 giờ.

Nhờ được xe lửa giao thông tiện lợi, khách tới xem khá đông, và các nhà kỹ nghệ thương mại đã được một dịp tốt để quảng cáo cho vật sản mình.

NHUNG LÍNH ERYTHREE GIA NHẬP QUÂN ĐỘI A CÙNG NHIỀU

Adona, 16 Oct. - Theo tin người A thì lính Erythrae ở trong quân đội Y trốn và gia nhập vào quân đội Thống đốc Seyoum rất nhiều.

Y LẠI NÉM BOM

Adona, 16 Oct. - Người Y nói trên mặt trận Somali, quân Y vẫn còn phải trả một đống bom A ở miền Gharlegah, và ném bom giết chết một số người A.

Trái lại, theo thông tin «Henters», thì quân A có bắt giam hai phi công Y trên hai chiếc máy bay Y bị buộc phải hạ xuống.

Y TÀI QUẢN TỬ SOMALIE SANG ERYTHREE

Dire-Daoua, 16 Oct. - Rất nhiều quân Y ở Somali vừa tái sang Erythrae. Theo các tin báo gần đây sang Ogaden thì có gần 10 ngàn quân Y đến một Bă.

Có tin báo hay Y đánh phá Teflora và Kismayo hai tỉnh ở Ogaden. Tin báo ném gần 300 quả bom xuống, giết chết 5 người và 20 người bị thương.

THÂN VƯƠNG GUGSA ĐƯỢC BỎ LAM PHIÊN VƯƠNG TỈNH TIGRE

Rome, 17 Oct. - Thống vương De Bevo và Adigrat điện về trình với chính phủ rằng đã đại diện cho Y hoàng chính thức phe phái của Gugsa, như phiên vương tỉnh Tigre.

Mấy chiến đấu hay Y đi tuần bị A bắn hạ rất nhiều nhưng không việc gì cả. Y nói rằng tin quân A đã tiến vào được đất Somali của Y là tin đầu sai.

NHUNG LẠI CÓ TIN GUGSA BỊ AM SÁT

Londres, 18 Oct. - Theo tin đáng tin cậy «Morning post» thì Gugsa có lẽ đã bị ám sát rồi, mà hung thủ lại là một viên sĩ quan thuộc đội quân bộ vệ Gugsa. Viên này giết Gugsa là vì Gugsa đã phản bội. Nhưng tin này chưa có chi là đáng tin.

A THA HẾT TỘI NHÂN

Addis-Abeba, 17 Oct. - Chính phủ đã hạ lệnh tha cho tất cả tội nhân, bị án về thường tội, cho họ khởi kiện và báo rằng: «Các người cần tỏ ra đáng là người. Các người hãy hành việc là quốc gia chấp nhận tội lỗi».

QUÂN ĐÔNG NHƯ KIẾN QUANH KINH THÀNH

Addis-Abeba, 18 Oct. - Một số quân quanh kinh thành có tới 100.000 quân đông đến gần 100 ngàn quân thì sau vài tuần lễ đã chiếm, trong đó đông như kiến, vào chiến vị, vào vị của họ để họ.

Hay mai sẽ có 130 ngàn chiến sĩ nữa tới. Các chiến binh sẽ chiến đấu với quân Y và các rừng núi báo động không biết phân biệt người giống trắng, họ giúp người A vào cũng có người Y cả, như thế có thể xảy ra sự gì chẳng.

CẢI CHỈNH TIN QUÂN Y VÀ ANH XUNG ĐỘT

Addis-Abeba, 17 Oct. - Người ta nói chiến đội tin quân Y và quân Anh xung đột nhau tại biên giới Somali thuộc Anh.

10 VẠN QUÂN A RA TRẬN

Addis-Abeba 17 Oct. - A hoàng đã đi đầu 100.000 quân của mình xuống Mogadishu. Đồng trước hàng quân, ngài có dự rằng: «Sẽ đi xuống A ta chờ mãi đến ngày này mới đi phải là việc làm trọng đại với hội Quốc gia. Ngày nay Y phải khởi sự trước, vậy họ phải phải ra trận mà đem hết sức để đánh giặc».

Quân Y vào quân cấp thành bằng người rất cần thận đi đến qua trước mặt vua A. Quân này sẽ ra một trận nào, người ta giữ kín không cho người ngoài biết.

THUẦN LỄ SAU, QUÂN A SẼ PHÂN CÔNG

Addis-Abeba, 16 Oct. - Công cuộc dự bị phân công đã xong. Chương đầu tiên của tuần lễ quân A sẽ khởi đầu công. Tin Gugsa hàng quân Y là tin đáng tin cậy Gugsa hàng quân Y có chừng 200 người đang chờ đợi tại đó. Thân vương Seyoum chiếm ngay vùng Maba. Quân lính A rất cảm kích Gugsa.

Hiện có 50 ngàn quân đóng quanh kinh thành A. Tuần lễ này quan Thượng thư bộ chiến tranh lại ra thăm một trận lớn nữa.

QUÂN Y PHẢI LUI

Djibouti, 18 Oct. - Phòng viên Thống đốc Hayes ở Djibouti có tin rằng một đội quân Y bị phân giải ở sa mạc Kinlopie, sau phải đánh lại mới trở lại Erythrae được. Quân A giữ rất Mousa-Ali, và bỏ thuốc độc vào các suối nước.

Tuồng như người Y tăng đội Thống đốc Yeyou ở Mousa, đầu hàng, chỉ là tướng hảo mã thôi.

(Xem tiếp trang 3 cột 2)

Một đên lạ tại Dân-viện Bắc-kỳ năm nay

Kỳ Hội đồng khai mạc Dân-Viện Bắc-kỳ năm nay, có một đên lạ hơn mọi năm là trên ghế chủ tọa có hai người ngồi.

Theo báo «Annam nouvelle» thì vì các bạn đồng nghiệp biết trong hai diễn văn của quan Thống sứ có đoạn nói về vài bạn sao đó.

Nghĩa câu «Tư diêm phạm thù»

Tiếng-Dân số 835 ngày 9 octobre, có bài trả lời cho ông Liên Tâm ở Kien, về câu: «Tư diêm phạm thù».

«Tư diêm phạm thù» là các vị thuộc rất hiếm, ít người tìm được.

Ở dưới đây tôi thuật lại có giải nghĩa rằng: «Trung Quốc bắc sơn đã thua, tự đương nhi vô đắc, phạm kỳ thất tất tang chi».

«中國北山野戰似羊而無角犯其首必從之».

Xem thế thì «tư diêm» hẳn là một loài thú hoang bên Trung-quốc, hình dáng dê, mà không sừng, bề ngoài được đầu nó thì nó đi theo ngay, không cần phải bắt hay phải đánh.

Nay đem mấy câu «nữ đại hội» mà sánh với mấy câu «đại hội» thì nó đáng nghĩa nhất đôi vì các cô gặp Sở Khanh thì theo ngay.

Vì một đảng muốn biết, một đảng thấy nghĩa không cần có, tôi có giải nghĩa rõ ràng như vậy trong 2 mươi mấy quyển «Tư diêm phạm thù», nên tôi viết bài này mong có được biết (chính chính) là người hảo hỹ chẳng.

Ha-Nam (Saigon)

Đều cần nên biết

Quan niệm thay đổi. — Cũng người ấy, lúc nghèo, đồng tình với phe nghèo mà ghét kẻ giàu, nào nhà giàu ác nghiệt, nhà giàu bất nhân, đi thôi! chỉ trích mắng nhạo đủ lối. Một mai gặp nhíp may, bước lên phe giàu, lại trở lại ghét bọn nghèo, bao nhiêu chuyện chỉ trích mắng nhạo ngày trước, mình trở lại sự làm bất, lại kiếm cách che đậy cái ngán ác nghiệt bất nhân của mình nữa!

Anh em sĩ hay viết báo công kích quan trường, nào tham nhàn, nào hư hèn, nào lèn mọt... đến khi gặp gió đưa lên cái ghế quan, thì trở lại đem mình làm bia cho những đầu tư cây viết mình thò ra ngày trước!

Giám đốc bọn, sang đời họ « câu lạc bộ Tàu, vẫn là câu nói khảm phá nhàn nhàn.

Hay nghe lời nói người. — Người nào ngồi trước mình, lẽ gì hết mình mà hay chữ ông A, nhạo ông D, nói chuyện hay dở của kẻ khác, không phải là tôn trọng mình đâu. Khi người ấy hát kể khác lời đem chuyện mình ra mà mạt sát, cho thốn lòng người thứ hai kia.

Bây giờ người khen chê đến gì cũng để đời, mười phần họ nói độ 5 phần mà gặp khi đáng nói mới nói, thì lời khen chê ấy mới có giá trị, vì có sự thực, chứ không phải pho trống nói càn, để hót ai và kiếm lợi gì.

Nên chữa bệnh kiêu. — Người đời lúc còn đi học, hay còn đứng ngoài công việc đời, mà có tài học chút ít, mỗi khi suy nghiệm việc đời, hay là thấy kẻ khác làm không được như ý mình, có lòng tự phụ:

« Như tôi ở cảnh ấy thì làm thế này, thế kia, có phải hơn không! »

Một mai thôi tay vào việc, thời thì lộn độn lộn độn, có làm cái không biết đường mà rờ, có kẻ thậm thà thậm thụt, không làm được chút việc gì.

VẤN-ĐỀ CHỨC-NHIỆP CỦA PHỤ-NỮ

« Dành công việc » là tranh nhau chỗ làm, nói cho rõ là dành bài cơm hằng ngày. Ở đời « sống khó » này sự tranh cạnh ấy ở xứ ta thường thấy luôn. Một việc làm mà có mấy người tham; một chưa tho kỳ khuyết có hàng mấy chục cái đơn xin v. v. Song chỉ bọn đàn ông tranh với nhau, còn đàn bà ra tranh với đàn ông thì ở xứ ta chưa có, đó là cái chứng tỏ chị em ta chưa quan tâm đến vấn đề chức nghiệp, nên nói « bình quyền, giải phóng » gì gì còn là nói suông vậy thôi.

Ở nước Tàu, nay đã có vấn đề « trai gái tranh đoạt việc làm » mà sinh ra cái án còn đương trưng tri. Xin thuật dưới đây:

Cách đây mấy tháng, ở Quảng-châu, tại cái tiệm rượu nọ, xảy ra việc xung đột về sự tranh việc làm giữa bọn bồi tiếp khách trai và gái.

Công hội đàn ông lâu nay làm công ở các tiệm trà quán rượu, sanh nhai được dễ dàng. Gần đây các tiệm ấy dùng các con gái tiếp khách, mà xem ra các chủ tiệm có ý chuộng bọn chị em mà khinh rẻ đàn ông. Công hội đàn ông cho làm thế là tranh đoạt công việc làm, phòng hại đến sanh kế của họ, nên trình xin chánh phủ nghiêm cấm.

Nguyên nhân cái án này cũng do tâm lòng ham lợi của các chủ tiệm, vì dùng đàn bà con gái thì công được rẻ, đàn bà lại nhu thuận dễ sai khiến, hay chịu khó nhọc,

có lẽ nghe lầm đi lạc, có kẻ thất chí đến sa vào hạng đê tiện, không việc xấu gì là không làm. Truy nguyên đến gốc, là do ở bệnh « kiêu ». Người ra đời phải biết phục thiện.

không hay kham nhẫn. Một đầu mà các chủ tiệm nhập làm cần thiết để làm cho tiệm mình thêm giá trị, được nhiều khách, là lợi dụng đàn bà con gái có sắc làm tấm bảng rao hàng, cách quảng cáo rất có hiệu lực. Vì thế nên cái nghề sanh nhai của công hội đàn ông bị lay động một cách dữ dội, họ nổi lên phản đối.

Lý do của phái đàn ông dùng để phản đối

Phái đàn ông viện lẽ rằng: « Hiện ở các tiệm trà quán rượu, người làm công thất nghiệp đã có trên 6, 7 ngàn người. Bọn con gái tiếp khách chỉ phở sắc đẹp để nhỉnh hiệp bọn khách hàng, về công việc không có chuyên môn, lại chẳng có một chút kinh nghiệm về nghề nghiệp như họ. Nhà dinh lợi ích kỹ lợi dụng chỗ nhược điểm của xã hội (lòng háo sắc của người khách) chường những « đóa hoa biết nói », ra dễ chiều khách, kết cục con gái bị dày vò, chẳng có chút gì đáng gọi là chức nghiệp cả (tiếp khách cũng chức nghiệp chứ sao!). Như nói dễ xường công việc làm của chị em thì phải gia công nghiêm cứu, rèn tập nghiệp vụ, xét sai gì con gái làm được, chứ làm cho truy lạc tánh tình như vậy, chỗ trọng yếu ấy cần phải xem xét chọn lựa.

Bởi các lẽ trên nên công hội đàn ông phản đối sự « dùng con gái tiếp khách ». Không phải là áp chế nữ quyền, ngăn đường phát triển của chị em, mà chính là bảo chương cuộc an toàn chức nghiệp cho bọn công nữ; về mặt gián tiếp lại đưa cao địa vị đàn bà con gái lên. Rõ là vì đạo đức lành, chứ không phải do lòng ghét ghen gì.

Trong tờ trình lên chánh phủ có

câu nói gài:

« Đương giữa khoảng nước nhà đã xường đạo đức, văn cứu phong hóa suy tàn, chúng tôi quyết không thể để cho bọn quân buôn ích kỷ xảo quyệt kia chỉ biết cái dẫy lợi riêng mình, mà tạo thành cái trạng huống xiên lệch mất vẻ thẳng bằng giữa xã hội này, gây ra mối xung đột rắc rối.

Tờ phản kháng của hội con gái

Tờ trình của công hội đàn ông đưa lên chánh phủ xin cấm con gái tiếp khách, bên hiệp hội của chị em rất lấy làm chú ý, bên phát khởi ra mối tranh luận.

Bàn nhủ-ai là một tay trọng yếu trong hội con gái đứng ra phản đối, đại ý nói:

« Phụ nữ giải phóng », mục đích là cốt tranh cho được sự giáo dục bình đẳng và kinh tế độc lập; mà nói đến kinh tế độc lập, tất nhiên bước đầu là cần phải có chức nghiệp. Chức nghiệp ở đâu? Tức là phạm công việc gì trong xã hội. đàn ông làm được thì đàn bà cũng làm được cả. Ngày nay ở Âu Mỹ các nước, đối với công việc đàn bà, tuyệt nhiên không có chút gì hạn chế cả.

Ở tỉnh Quảng-châu, cuộc vận động nữ quyền, đương ở thời kỳ mạnh mẽ, mà công việc làm của chị em cũng đã bắt đầu thực hiện, như việc ở các cơ quan công sở, giáo sư các trường, bà mẹ ở các nhà thương v. v. đều đã có đàn bà chen vai gánh vác, thành hiệu không kém gì đàn ông. Nay hội đàn ông ở quán rượu tiệm trà đứng ra phản đối việc « chị em làm việc tiếp khách », cho là cướp đoạt công việc của họ, thật là họ không hiểu xu thế

của « nữ quyền vận động » là thế nào.

Vả chăng, đồng là loài người, trai gái cũng đều cần có công việc để nuôi sống. Vậy đối với vấn đề chức nghiệp, chỉ nên hỏi chỗ tài năng của mỗi người có gánh vác được chứ vạ kia cũng không, không đáng hỏi cái người ra gánh vác công việc là giống đực hay giống cái. Vì tánh biệt trai gái là tự trời sanh, không lấy cái đó mà chia ra hạng cao hạng thấp được.

Vậy đối với cái án do đàn ông đề khởi đó, chúng tôi cho là khinh bỉ đàn bà có phòng hại cho đường phát triển về công việc phụ nữ giải phóng. Hiệp hội chúng tôi như định phản kháng đến kỳ công...

Xem chuyện « chức nghiệp xung đột » trên, hai bên nói cũng có lý, mà lẽ bên chị em có hơi cứng cái, hiệp với triều lưu ngày nay. Tuy vậy, đã nói chức nghiệp, cần phải có cái nghề trong tay động gây nền độc lập trên trường kinh tế không dựa vào lưng ai. Nếu đem nhan sắc và xác thịt làm mối hàng, tưởng không đáng gọi là chức nghiệp. Nói chức nghiệp, phải biết chọn nghề.

X. thuật

Văn-Văn

Trò đời với tục ngữ

Đã chắt chỉ chắt, gái bảy con?
Thôi đã chợ đại chợ nhà khôn.
Quạ ăn dưa, bắt có phôi nằng.
Mèo xán nôi, sao chó chịu đòn?
Đáng giởng xem trời dương mặt ếch,
Ăn quạ mắc bẫy đáng thốn chồn.
Càng sào chuột chạy dấp rồi biết,
Da hết thì lông cũng chắt còn!

Hãy nghe

ĐÍNH CHÍNH

Phụ trương thứ bảy ra ngày 12-10, câu đối xin đọc: « Cổ nhân qui hà quĩ. Chử Hà 何 mà sắp lộn làm chữ Vỵ 未.

Bài ca Từ đồ

Chơi & đầu

Quan viên sang,
Ái ân ngàn!
Bếp, thán thán của, tính tình tang;
Nét tiếng thanh ca, say trò phụng mào;
Hồn mơ màng,
Hồn mơ màng.
Trên cửu đê nước năm nghìn vàng.
Tái sinh thanh thanh đạo bạch kim,
Khắc không ai thương ôm bụng nín!

Nghịên a phiên

Năm xô đàn,
Xoi cơm đàn.
Đường đời ngoài cửa một đóa chen,
Say & phở-dung mơ giấc bướm!
Lạc non tiên,
Lạc non tiên.
Thuở xai đêm ngày nọ đã quoa,
Nhà cửa thân danh chui lỗ thò;
Còn phở với người: tiền khiển, thò!

Say rượu

Làng say đến!
Caộc vui lần...
Tóy luy của khôn rượu mấy bầu;
Chén chén chén anh man rồi rồi.
Thú tiêu sầu,
Thú tiêu sầu.
Này hỏi Ngô Cơ (?) cơ đứng hẳn.
Lưu-Linh Nguyễn-Tĩnh đánh ngàn thuế.
Mặc ai cười! mặc ai cười!

IV

Đánh bạc

Trương đồ bác,
Cái cực lao.
Xóc xia, lộn xi, m, tứ sắc...
Như là chơi tiền nhĩ đến tiền,
Chóang cá mồi,
Chóang cá mồi.
Tiền trăm bạc ngàn trời một nước,
Túi sạch nọ đôi quẻ bốn chân.
Bán rở thân danh trong chốn lải!
Còn năm chiêm bao thấy rừng học.

Bích-Khê

(1) Ngô-Cơ là nàng bà rêu.

— Mười chín, hay hai mươi là nhiều.

Trong lúc ấy, Vinh-Pho đi đến góc đường tòa án. Có một người đứng đợi sẵn ở đó, bước lại gần ông. Ấy là Mô-Ren.

Mô-Ren chào và nói:

— Ông Đơ - Vinh - Pho! tôi rất lấy làm hạnh được gặp ngài. Ngài có biết rằng người ta mới phạm một sự lầm lỗi rất lạ, rất lớn không? Người ta mới bắt người phụ cai tàu của tôi là Đăng-Thê.

Vinh-Pho trả lời:

— Tôi mới được tin, và tôi về để thăm vấn người ấy đây.

Ông Mô-Ren nói tiếp:

— Thưa ngài, chắc ngài không biết tên bị cáo; tôi, tôi biết, tôi biết rõ lắm: Ấy là người hiền lành hơn hết, thiệt thà hơn hết, và tôi có thể nói là người thạo nghề hơn hết trong đám thủy-thủ thương-thuyền. Thưa ngài, tôi xin ngài xét mà thả nó ra.

Vinh-Pho thuộc về qui-phái trong thành phố, còn Mô-Ren thì thuộc về phái bình-dân; Vinh-Pho theo cực đoan quân-chủ, còn Mô-Ren thì bị tình nghi là về cánh Nã-Phá-Luân. Nên Vinh-Pho nhìn Mô-Ren một cách khinh bỉ, và trả lời một câu rất lạt lẻo:

— Ở đời từ người ta có thể hiền lành; trong việc giao thiệp thương mại, có thể thiệt thà; về chức nghiệp, có thể lành thạo; nhưng về chánh trị thì có tội lỗi lớn, biết đâu! ông biết thế chứ?

Quan bồi thẩm ta nhận câu sau ấy, như muốn ám chỉ cả ông Mô-Ren nữa, lại nhìn thẳng vào mặt ông này như cách để dò xét tâm lý người đã dám cả gan cầu cứu cho một người khác, khi tự mình còn cần phải cứu cứu kia.

Mô-Ren đỏ mặt, vì ông không có quan niệm gì nhất định về chính trị; và chẳng, việc Đăng-Thê thuật lại các chuyện của chàng với Đại Đơ-đốc và mấy lời Hoàng-đế hỏi

thăm đến ông, làm cho ông có hơi bối rối. Nhưng ông cũng cứ nói:

— Tôi xin cầu khẩn ngài; ngài hãy công bình và khoan hồng mà trả Đăng-Thê lại cho chúng tôi.

Mấy tiếng: trả lại cho chúng tôi! làm nhột tai quan Bồi-thẩm ta, nên ông tự nói:

— Trả lại cho chúng tôi... Thằng Đăng-Thê này có lẽ là đảng-viên hội kín nào đấy, nên người cho chỗ cho nó mới nói ra một danh từ tập hợp như thế. Nhớ chừng như viên Cẩm nói với ta là bắt nó trong một quán rượu, và khi nó đương cùng nhiều người hội hiệp thì phải.

Rồi la lớn lên:

— Ông hãy an tâm; nếu người bị cáo đó mà quả là vô tội, thì ông không đến xin, nó cũng được thả ra; trái lại, nếu nó có tội, thì trong lúc thời-thế khó khăn này, tha nó tức là treo một cái gương nguy hiểm; tôi buộc phải làm đúng bổn phận của tôi.

Nói đoạn, Vinh-Pho chào Mô-Ren một cách lãnh đạm, rồi đi vào nhà ông, ở sát bên tòa-án. Còn Mô-Ren thì đứng đứng ở chỗ ấy.

Phòng ngoài này những lính sơ-dầm và lính cảnh-sát; ở giữa bọn lính ấy, người bị cáo đứng một cách rất diêm-tĩnh, và làm dịch cho bao nhiêu những cái liếc, cái háy oán ghét.

Vinh-Pho đi ngang phòng ngoài ấy, nhìn sơ qua Đăng-Thê, và nhận một bó giấy do người lính cảnh sát đưa lại, rồi vừa nói vừa bước thẳng vào phòng trong.

— Đem người bị bắt vào đây cho ta.

Tuy nhìn sơ qua, nhưng Vinh-Pho cũng thấy biết người mà ông sắp

thăm vấn ra thế nào: cái trán cao rộng tỏ ra người thông minh; đôi mắt tinh táo và lòng mày rậm tỏ ra người có can đảm; môi dày và bờ mép tỏ ra người ngay thẳng.

Cái cảm tưởng đầu tiên ấy có lợi cho Đăng-Thê. Nhưng Vinh-Pho thường hay nói rằng không nên tin nơi cái cử động đầu tiên; ông cho câu nói ấy là phải nên thi hành ngay vào mỗi cảm tưởng đầu tiên của ông đó.

Ông bước lại trước tấm kính, sửa bộ mặt, rồi lên bàn giấy ngồi ra vẻ rất oai nghiêm.

Đăng-Thê vào.

Người thanh niên này mặt vàng xanh mét, nhưng diêm-tĩnh và cười mỉm; chàng chào quan tòa, rồi đưa mắt tìm chỗ ngồi như là vào phòng khách ông chủ tàu Mô-Ren.

Khi ấy chàng mới gặp cái ngó khó khăn của Vinh-Pho, cái ngó riêng của người trong tòa, vì họ không muốn cho ai nhìn thấy ý nghĩ trong đầu óc họ, mà phải làm cho đôi mắt họ thành như tấm kính nhám. Cái ngó ấy làm cho chàng sợ nhớ rằng chàng đương ở trong tòa án.

— Tên anh là gì?

Vinh-Pho miệng mỉm cười, tay đỡ các giấy tờ của người lính cảnh sát trao cho ông khi ông vào phòng; những giấy tờ ấy mới trong một giờ đã thành một tập khá dày, cho biết bọn mặt-thăm nó hèn làm sao! nó thừa nhíp « nước đục » thế nào!

Người thanh niên trả lời, giọng nói diêm-tĩnh và rõ ràng:

— Thưa quan, tôi tên là Đăng-Thê; tôi làm phụ cai tàu Pha-ra-ông của công-ty Mô-Ren và con.

BÁ = TƯỞC MÔNG = THẾ = TÔN

(LE COMTE DE MONTE-CRISTO)

PHÁP - QUỐC LỊCH - SỞ TIỂU - THUYẾT

Tác - giả: Alexandre Dumas

— 14

Địch - giả: Nam-Son

— Anh bao nhiêu tuổi?

— Dạ, mười chín.

— Khi anh bị bắt, anh đương làm gì?

— Dạ, tôi đương dự tiệc đám hỏi của tôi.

Giọng nói của Đăng-Thê có hơi cảm-dộng, vì cái bữa tiệc vui vẻ kia với cuộc hội diện thăm đàm này nó khác nhau xa quá; cái nét mặt nghiêm khắc của Vinh-Pho lại làm cho cái nét mặt vui vẻ của Mai-thiết-Thanh càng vui vẻ thêm ra.

Vinh-Pho tự nhiên giựt mình mà hỏi lại:

— Anh đương dự tiệc đám hỏi của anh?

— Dạ, phải, tôi sắp cưới một người đàn bà mà tôi thương đã 3 năm nay rồi.

Vinh-Pho tuy bình phật lì hay cảm động, nhưng sự trùng gặp này làm cho ông không cảm lòng được: ông sắp cưới vợ, ông đương vui sướng, thế mà người ta đến phá đám ông, giắc ông đi phá hoại sự vui sướng của một người, cũng như ông sắp cưới vợ.

Ông tự nghĩ sự trùng gặp này sẽ có ảnh hưởng lớn khi ông trở lại phòng khách hầu-tước Thanh-Mây-Lãng; và trong lúc Đăng-Thê đứng chờ trả lời câu hỏi khác, ông nói lầm bầm trong miệng như sắp đặt câu nói cho hùng hồn, cho người nghe phải vỗ tay.

Sau một hồi ông mới nhìn lại Đăng-Thê mà nói:

— Anh cứ nói luôn.

— Quan muốn tôi nói những gì?

— Thì những gì có thể làm sáng việc này...

— Quan muốn rõ về việc gì thì

quan cho biết, tôi sẽ thưa lại những điều tôi biết; nhưng tôi xin thưa trước rằng tôi không biết bao lâu.

— Anh có giúp cho người soạn đoạt ngôi vua không?

— Tôi sắp sửa vào thủy quân thì ông ta đã trừ đồ rồi.

— Người ta nói anh có tư tưởng chính trị quá khích.

Vinh-Pho bởi câu ấy là đồ dò thử, chứ thiệt không ai nói với ông như thế cả.

— Thưa quan, tư tưởng chính trị của tôi... của tôi? Nói ra càng thêm thẹn, tôi thiệt không có gì gọi là tư tưởng cả: tôi mới 19 tuổi, tôi không biết gì hết, tôi không phải để làm việc chính trị; tôi chỉ có hy vọng lên chức cai tàu, nếu được thì tôi mang ơn ông Mô-Ren. Vâng, tư tưởng của tôi, không dám nói tư tưởng chính trị, chỉ có tư tưởng riêng chừng này: thương cha tôi, kính trọng ông Mô-Ren và yêu quý Mai-thiết-Thanh. Thưa quan, tôi chỉ biết nói với quan có chừng ấy; tưởng như không ích lợi gì cho tòa thì phải.

Trong khi Đăng-Thê nói, Vinh-Pho ngồi vừa nghe vừa nhìn mặt chàng, mặt hiền lành và ngay thẳng, rồi nhớ đến lời Thơ-Nhi xin ông lấy lương khoan hồng mà đối đãi với người bị cáo, tuy rằng không biết người bị cáo ấy là ai. Với cái thói quen của quan Bồi thẩm về các tội hình, ông Vinh-Pho thấy trong mỗi lời nói của Đăng-Thê một cái chứng về chỗ vô tội của chàng. Và chẳng, người thanh niên ấy, có thể nói là đứa trẻ ấy, nói cách đơn giản, tự nhiên, mà hùng hồn — cái hùng

hồn đó trong tim mà ra, chứ không phải tìm kiếm mà được — tỏ lòng yêu thương mọi người, vì chàng đương vui sướng, mà sự vui sướng có thể làm cho những kẻ tàn ác trở nên hiền lành lặn. Tuy ông Vinh-Pho đối với chàng gay gắt mặt lòng, trong tiếng nói của chàng, trong cái ngó của chàng, cho đến trong kiểu cách của chàng cũng có ý yêu đương ông.

Vinh-Pho tự nghĩ trong trí:

— Đứa trẻ này dễ thương quá, may khi ta khỏi phải nhọc công và lại làm vui lòng Thơ-Nhi được nữa. Như thế thì chắc ta sẽ được Thơ-Nhi bắt tay ta một cách rất niềm nở trước công chúng và hua ta một cái thật kêu ở nơi góc phòng.

Vinh-Pho nghĩ như thế rồi tự nhiên tưởng mặt của ông sinh tươi dịu mà hỏi:

— Anh có người em nào không?

Đăng-Thê trả lời:

— Người em của tôi? địa vị tôi đã có gì đâu mà sinh em của em với ai, chỉ tính tôi có hơi nóng một chút, nhưng đối với người dưới của tôi, khi nào tôi cũng dẫn lòng được. Ở dưới quyền tôi có mười, mười hai người thủy thủ; nếu quan bồi hợ thì chắc họ sẽ nói thương kính tôi như... không dám nói như cha họ, vì tôi còn là tuổi quá, mà là ra cũng như anh cả họ.

— Không có người em của em, nhưng có lẽ cũng có kẻ ganh ghét chớ! Anh mới 19 tuổi mà sắp lên chức cai tàu, địa vị khá cao quý trong nghề của anh; anh lại sắp cưới người vợ đẹp, cũng là một cái hạnh phúc là có trên đời này; biết đâu hai đứa ấy không tạo ra cho anh những kẻ ganh ghét.

— Dạ, quan nói có lẽ lắm. Quan biết người hơn tôi nhiều. Nhưng nếu những kẻ ganh ghét ấy mà ở trong đám băng hủ của tôi, thì tôi muốn đứng biết rõ để khỏi sanh ác cảm với họ.

(Còn nữa)